

Zorluklarla Mücadele Ederken

Toprak Ana, Cengiz Aytmatov, Çev. Mehmet Özgül, Ketebe Yayınları,

İstanbul 2021, ISBN 9786257303897

Sümeyye Çağlar¹

Kırgız yazar ve diplomat olan Cengiz Aytmatov, 1928’de Kırgızistan’da dünyaya gelmiştir. Babası Moskova’da bir memurdur, o dönemki karışıklıklar sebebiyle 1937’de kurşuna dizilerek öldürülmüştür. Cengiz ve dört kardeşini, anneleri Nagima Hanım büyütülmüştür. Rus yatılı bölge okulunda eğitim gören Cengiz, İkinci Dünya Savaşı zamanında okulunu bırakarak çalışmış, savaştan sonra da Veteriner Teknik Okulu’nu okumuş ve yüksek öğrenim olarak Bişkek’teki Tarım Enstitüsünden (1953) mezun olmuştur. Bu yıllarda edebiyatla ilgilenmeye başlamıştır. Yazı ve çeviri çalışmaları yapmış, şiir ve hikayeler yazmıştır.²

Hem Kırgızca hem Rusça eserler yazan Aytmatov, onlarca ödüle layık görülmüştür. Bunlardan bazıları arasında Sovyet Büyük Edebiyat Ödülleri, Japonya Doğu Felsefesi Enstitüsü akademi ödülü (1988), Avusturya Avrupa Edebiyatı Devlet ödülü sayılabilir (1994). Ekim 1996’da kültür elçisi sıfatıyla Kırgızistan’ın UNESCO temsilciliğine tayin edilmiştir. Yazarın ağırlıklı olarak hikâye ve roman türü olmak üzere toplamda 24 kitabı vardır. Eserleri, 150’den fazla dile çevrilerek basılmış ve birçok hikâye ve romanı filme çekilmiştir. Ömrünün son zamanlarında Talas bölgesi milletvekilliği ve Kırgızistan’ın Benelux devletleri büyükelçiliği gibi görevlerde bulunmuştur. Uluslararası alanda tanınır hale gelen Aytmatov, 10 Haziran 2008’de vefat etmiştir.³

¹ İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı/Tefsir Yüksek Lisans, Tez Dönemi. sumeyyec534@gmail.com

(Bu yazı Young Academia ve Server Genç Hanımlar Derneği iş birliğinde Dr. Kemal Ataman yönetiminde “Küresel Düşünme Yazarlık Atölyesi” kapsamında üretilmiştir.)

² Âlim Kahraman, “Aytmatov, Cengiz”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2020, EK-1, s. 147-149.

³ Âlim Kahraman, *a.g.m.*, s. 147-149.

Mutluluğu Beklerken Hayatın Çetin Zorluklarıyla Mücadele Etmek

Eser, İkinci Dünya Savaşı esnasında Kırgızistan'da kendi halinde yaşayan Tolgonay isimli bir kadının zorluklarla dolu hayatını anlatmaktadır. Yaşlanmış, hayatın birçok zorluğunu yaşamış olan Tolgonay, toprak ile dertleşmektedir. O, gençken hiçbir şeyi olmayan, eşi Savankul ile kendi sade hayatlarını yaşayan bir kadındır. Doğayla iç içe yaşayan bu çiftin üç oğlu olmuştur. Zaman akıp giderken geleceğe dair hayaller kurarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yazar, onların hayatlarını o kadar güzel tasvir etmiştir ki okur, âdeta anlatılanları yaşıyor gibidir.

Aytmatov, sadece yaptığı tasvirlerle okuru etkilememekte, adeta yer yer okura hayatı sorgulatmaktadır. Nitekim bir gün Tolgonay, eşi Savankul'a "Mutlu olacağız değil mi?" diye sorduğunda; yazar, sanki Savankul'un ağzından çıkan şu sözlerle savaşların hiç bitmediği günümüze cevap vermektedir: "Toprak ve su, insanlar arasında eşit paylaşılır, kendi tarlamızı sürüp eker, kendi ekinimizi biçebilirsek neden mutlu olmayalım Tolgonay? İnsan için en büyük mutluluk budur." ⁴ Yazar, kitapta tek bir mutluluk tanımı yapmayıp Tolgonay ağzından da mutluluğu anlatmaktadır: "Bana sorarsanız mutluluk birdenbire yaz yağmuru gibi boşalmaz insanın başına. Davranışımıza, çevremizdeki insanlarla ilişkilerimize her gün azar azar çekidüzen vererek eksiklerimizi tamamlarız. Yavaş yavaş biriken şeydir mutluluk."⁵ Kitaptaki karakterlerin ağzından dökülen cümlelere bakılırsa Aytmato'ya göre mutluluk, bu kadar basit bir şeydir. Ancak insanoğlunun nankörlüğü ve aceleciliği buna engel olmaktadır.

Tolgonay ve ailesi kendi hallerinde yaşarken savaş çıkmıştır. Savankul ve çocuklarının savaşa çağrılmasıyla Tolgonay'ın geleceğe dair umutları yıkılmıştır. Kendisi gençliğini yaşamıştır, ancak daha gençliğinin baharında dul kalan gelini Aliman'ın hayatı ne olacaktır? O'nu nasıl teselli edecektir? En zoru da bu değil midir? Yanındakinin acısını paylaşmaya çalışmak ama yine de onun gönlündeki o yaraya merhem olamamak... Tolgonay'la Aliman'ın arasındaki ilişki de bu şekilde cereyan etmiştir. Gün geçtikçe eriyen, kül olan gelinine derman olamayan bir Tolgonay... Kitapta geçtiği üzere "İnsanın yazgısı dağ yolu gibidir: Bir iner, bir çıkar, sonunda da uçurumla bitiverir."⁶ Bu sözü, Tolgonay ile gelini

⁴ Cengiz Aytmato, *Toprak Ana*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, s. 15.

⁵ Aytmato, *a.g.e.*, s. 23.

⁶ Aytmato, *a.g.e.*, s. 72.

Aliman'a hayatlarını değiştirecek kötü haberi veren yaşlı bir adam söylemiştir ancak o, hikâyenin sonuna işaret etmiş gibidir.

Köydeki erkeklerin savaşa çağrılmasından sonra onların yaptıkları işleri yapıp bütün zorlukları göğüsleyen, bütün köyün anası olan Tolgonay, artık daha da güçlü olmak zorundadır. İnsanlara karşı olan annelik merhameti ve üzerine aldığı büyük sorumlulukların verdiği cesaretle elinden geleni yapmaya çalışmıştır. Ancak hayatta her şeyin insanın elinde olmamasından ötürü giriştiği işlerde başarısızlıklarla da karşılaşmıştır. Bir anne olarak içi ne kadar kan ağlarsa ağlasın, bir şekilde hayata tutunmayı başarmıştır.

Sonuç Yerine

İkinci Dünya Savaşı zamanında yaşamış olan yazar, o dönemki zorlukları bir annenin ağzından tasvir etmiştir. Okura o anları yaşıyormuş hissini vermekle beraber yazar, dili akıcı bir şekilde kullanmıştır. Yediden yetmişe herkesin hayatına dokunan bu hikâye; okuru, kendi hayatını sorgulamaya yöneltmektedir. Bu açıdan kıymetli bir eser olduğunu ve her yaştan insanın okumasının önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Savaşın nice hayatlara kattığı acılar, kapanmayan yaralar işlenmiştir bu eserde. Sadece bir eř ve anne olan Tolgonay'ın hayatına değil, diğer insanların hayatlarına da değinilmiştir. Liderlerin açgözlülüğünün, bir türlü dünyayı paylaşamayışlarının halka nasıl mal olduğu ve canlarıyla, hayatlarıyla, sefaletleriyle nasıl zor duruma düştükleri tasvir edilmiştir.

Hayatla ölümün iç içe olduğu, her doğanın elbet asıl mekanına ulaşacağı da güzel bir şekilde işlenmiştir kitapta. Ne kadar yaşarsak yaşayalım bu can bu tenden ayrılacaktır. Bunun anlamına ulaşabilmek için savaşmak gerekiyorsa savaşmalı, cepheye gitmek gerekiyorsa cepheye gidilmeliydi. Birileri insanlık için canını ya da canından öte evlatlarını feda etmeliydi. Bu da Tolgonay ananın kaderine düşmüştü.

Öyle ya da böyle savaşlar vardı ve günümüzde de farklı farklı şekilleriyle devam etmekteydi. Çözüm ise Tolgonay Ana'nın da söylediği gibi direnmekti: "Savaşı alt etmenin tek bir yolu vardı, bunu çok iyi anlamıştım: Çarpışmak, direnmek, yenmek..."⁷

⁷ Aytmatov, *a.g.e.*, s. 65.